

Tarp natūros ir kultūros: biblioteka atsigrežia į gamtą

**Tomas
Pauliuščenka**

Šiuolaikinių bibliotekų veikloje pastaraisiais metais vis ryškiau pastebima tendencija, kai tampama atviru bendruomenės centru, reaguojančiu į visuomenei aktualias temas, keičiančiu savo paslaugų formas ir ieškančiu būdų, kaip žinias padaryti naudingas kasdieniame žmonių gyvenime. Viena tokių temų – žmogaus santykis su gamta ir atsakingas vartojimas. Vis dažniau keliamas klausimas, kokią aplinką kuriame sau ir šalia mūsų esančioms kitoms gyvybės formoms. Povilo Višinskio biblioteka į šias temas atsigrežia vis aktyviau. Ir ne tik teorinėje veikloje, bet ir plėtodama patrauklią, visuomenės gerai vertinamą praktiką.

Projekto „Meduteka bibliotekoje“ autorė Rūta Strainienė susipažįsta su naujosiomis ant pastato stogo įkurdintomis gyventojomis. 🐝 Sandra Navickaitė

Bibliotekoje jau keletą metų veikianti Daiktoteka skatina dalijimosi kultūrą, atsakingesnę vartojimą ir padeda mažinti perteklinį daiktų pirkimą. Šių metų pavasarį pradėtos Medutekos ir Daržotekos iniciatyvos šią kryptį tęsia dar plačiau – skatinamas gamtos pažinimas, miesto ekologija ir bendruomenės įtraukimas į aplinkai draugiškesnes veiklas.

Bitės ant bibliotekos stogo

„Meduteka bibliotekoje“ – Šiaulių miesto savivaldybės finansuojamas projektas, kurį įgyvendindama Povilo Višinskio biblioteka ant savo stogo įkurdino dvi bičių šeimas, o šalia bibliotekos esančio parko prieigose įrengė laukinių bitinių plėviasparnių namelius ir medingųjų augalų

želdynėlius. Bitės ant bibliotekos stogo? Būtent toks netikėtas sprendimas ir patraukia dėmesį. Jis priverčia susimąstyti, kokie gamtos elementai gali gyvuoti mieste, urbanizuotoje aplinkoje.

„Lietuvoje kasmet blogėja aplinkosauginė situacija ir jos perspektyvos, todėl matome būtinumą šviesti visuomenę, atkreipti dėmesį į biologinės įvairovės nykimą. Vienas tokių sprendimų – miesto bitininkystė, – sako projekto autorė, bibliotekos projektų kuratorė Rūta Strainienė.

Vykdamas Medutekos projektą, šiauliečiams pasakojama apie miesto želdynus, vabzdžių apdulkintojų svarbą, žydinčius augalus, pesticidų poveikį, žmogaus atsakomybę už jį supančią aplinką. Taigi ir bitės tampa gyvu priminimu,

Nors didžiąją dalį avilių priežiūros atlieka „Urbanbee.lt“ atstovai, pagrindiniai bičių priežiūros niuansai pristatyti ir bibliotekos kolektyvo atstovams.

Prie bibliotekos įrengti nameliai laukinėms bitėms ir kitiems naudingiems vabzdžiams. Sandra Navickaitė

kad kiekvienas vabzdys, augalas, žydinti pieva ar žmogaus sprendimas turi savo reikšmę ir poveikį.

Miesto bitininkystė nėra naujiena nei pasaulyje, nei Lietuvoje. Pasaulio didmiesčiuose aviliai ant pastatų stogų jau seniai tapo vienu iš miestų ekologiskumo požymių. Bibliotekos projekto partnerė „Urbanbee.lt“ – viena pirmųjų tokių iniciatyvų įgyvendintojų Lietuvoje. Bendrovės įkūrėjo Pauliaus Chockeivičiaus teigimu, bičių aviliai miestuose suteikia galimybę gyventojams iš arčiau susipažinti su šiomis ypatingomis aplinkos mokslininkėmis ir iš naujo atrasti ryšį su gamta. Pasak jo, bičių globojimas savo aplinkoje padeda siekti socialinės ir aplinkosauginės gerovės tikslų, gerina miesto biologinės įvairovės rodiklius, augina miestiečių sąmoningumą, produktyvumą ir tvaresnį požiūrį į miesto aplinką.

Povilo Višinskio bibliotekai Meduteka svarbi dar vienu aspektu – iniciatyva yra tiesiogiai susieta su bibliotekos edukacine veikla. Tai tarsi vieša miesto

ekologijos laboratorija, kviečianti gyventojus domėtis, klausyti ir dalyvauti. Po bičių įkurdinimo bibliotekoje tą pačią dieną surengta edukacija supažindino su miesto bitininkystės principais, bičių svarba ekosistemai, o profesionalūs bitininkai atsakė į visus kilusius klausimus.

Kartu su aviliais įrengti laukinių bičių nameliai, žydinčių augalų lysvės, edukacijos vaikams ir suaugusiems, taip pat socialiniuose tinkluose kuriamos „Medutekos kronikos“ padeda formuoti išsamų pasakojimą apie naudingus vabzdžius ir jų gyvenimą mieste. Vaikams ši iniciatyva padeda suprasti, kad bitė nėra vien vabzdys, kurio reikia bijoti. Tai – svarbi ekosistemos dalis, nuo kurios priklauso augalų, maisto, miesto želdynų ir visos aplinkos gyvybingumas. Suaugusiuosius ši iniciatyva gali paskatinti permąstyti savo įpročius – kokius augalus sodiname, kaip prižiūrime veją, ar mieste pakankamai žydinčių augalų.

Džiugu ir tai, kad Medutekos iniciatyva sulaukė bendruomenės noro prisidėti. Šiaulių miesto bendruomenės jau pageidauja pildyti šiai iniciatyvai skirtus želdynus savo atneštais daigais ir gėlėmis. O darbuotojai tikisi, kad miesto medaus iš dviejų bibliotekos avilių galima bus paragauti rugpjūčio–rugsėjo mėnesiais.

Įėjimą papuošė Daržoteka

Meduteka kviečia pakelti akis į bibliotekos stogą, o štai Daržoteka siūlo pažvelgti į tai, kas yra visai šalia – prie pagrindinio bibliotekos įėjimo. Bibliotekos kolektyvo puoselėjamos gėlių ir daržovių lysvės ne tik papuošė aplinką, bet ir pakeitė patį atėjimą į biblioteką jausmą.

Dabar lankytoją prie durų pirmiausia pasitinka augalai, suteikiantys gyvumo, kaitos. „Daržoteka nuo pirmųjų žingsnių į biblioteką parodo, kad ji gali nustebinti. Tarp knygų netikėtai atsirandantis gyvas sodas keičia įprastą bibliotekos įvaizdį ir kviečia atrasti ją iš naujo. Tai primena, kad biblioteka yra ne tik žinių, bet ir bendruomenės, kūrybos bei gyvos gamtos erdvė“, – sako viena iš iniciatyvos autorių, Informacinių, edukacinių ir kultūrinių paslaugų skyriaus vedėja Gerda Žymantaitė-Magalinskė.

Dažnas lankytojas atkreipia dėmesį į lysves, sustoja, domisi, kas čia auga, kas prižiūri šias lysves? Tokie klausimai natūraliai sukelia platesnį domėjimąsi augalais, miesto želdynais, apmąstymus apie žmogaus santykį su gamta. Kol kas už lysvių priežiūrą atsakingi patys bibliotekos darbuotojai. Nors jie entuziastingai ėmėsi šios veiklos, tikimasi, kad kitąmet augalų priežiūra bus perleista miestiečiams ir miesto bendruomenėms.

Daržotekos iniciatyva padeda bibliotekai tapti draugiška ir jaukia vieta, kurioje galima tiesiog pabūti, susitikti su draugais, puoselėti bendrą naudingą veiklą.

Dvi iniciatyvos – viena kryptis

Nors Meduteka ir Daržoteka veikia skirtingais būdais, drauge jos ir papildo viena kitą. Meduteka labiau orientuota į aplinkosaugos temą, miesto bitininkystės pažinimą, o Daržoteka, kviesdama stebėti augančius augalus, kuria kasdienį estetinį ryšį su gamta. Viena iniciatyva pasakoja apie augalų apdulintojus, miesto ekosistemas ir biologinę įvairovę, kita šį pasakojimą papildo praktišku pavyzdžiu, parodydama, kad viskas prasideda nuo konkretaus augalo, lysvės, žmogaus rankų ir apsisprendimo rūpintis savo aplinka.

Bibliotekos vis dažniau skolina ne tik knygas, bet ir daiktus, organizuoja dirbtuves, kuria bendruomenių laboratorijas, inicijuoja sėklų mainus, skatina tvarų vartojimą, telkia žmones kalbėtis apie svarbias socialines ir kultūrines temas. Povilo Višinskio bibliotekos Meduteka ir Daržoteka yra tos pačios krypties pavyzdžiai, keičiantys įprastų knygų namų tapatybę, kuriantys vertę bendruomenei.

Šių iniciatyvų poveikio nereikėtų matuoti vien renginių, edukacijų ar dalyvių skaičiumi. Čia svarbesnis kokybinis ilgalaikis pokytis – kaip tokios veiklos keičia žmonių santykį su juos supančia aplinka. Žmonės iš pradžių gauna teorinių žinių: kokį vaidmenį ekosistemoje atlieka vabzdžiai, kuo svarbūs žydintys augalai. Tada atsiranda ir emocinis ryšys: galimybė stebėti bičių ant bibliotekos stogo darbą ar prisidėti prie augalų lysvės papildymo. Dažnam miesto žmogui ši veikla – savotiška egzotika. Galiausiai tos žinios gali virsti konkrečiu veiksmu – savarankišku augalų sodinimu, vabzdžių namelio įrengimu, atsakingesniu kiemo, balkono ar bendruomenės erdvės puoselėjimu.

Be abejo, šios iniciatyvos svarbios ir pačiam bibliotekos kolektyvui. Jos plečia darbuotojų kompetencijas, skatina bendravimą. Bibliotekos specialistas čia tampa ir edukatoriumi, padedančiu sudėtingas aplinkosaugos temas paversti artimomis kiekvienam, tarpininku tarp gamtos ir žmogaus. Žinoma, biblioteka nesigviešia perimti aplinkosaugos institucijų, mokslininkų ar gamtos specialistų darbą. Ji daro tai, ką viešosios bibliotekos moka geriausiai, – sujungia skirtingus žmones, išlieka patikimos informacijos šaltiniu, bendruomenėms sukuria saugią diskusijų ir prasmingų veiklų erdvę.

Daržotekos lysvėse žydi ir bibliotekos direktoriaus prof. dr. Broniaus Maskuliūno rankomis pasodinti augalai.

Bibliotekos darbuotojos (iš kairės) Justina Grigienė, Erika Norvaišienė ir Giedrė Čarienė pasodina vaistinių ramunėlių. 📷 Monika Vincevičė

Ekologinio sąmoningumo erdvė

Povilo Višinskio bibliotekos atsigręžimas į gamtą nėra vienkartinė komunikacinė kampanija. Ši veikla rodo, kad kultūros ir švietimo įstaigos gali aktyviai dalyvauti sprendžiant šiuolaikinės visuomenės iššūkius. Plėtodama Medutekos ir Daržotekos iniciatyvas, biblioteka stengiasi daryti poveikį kasdieniui žmogaus patirčiai. Ji ne tik propaguoja informaciją apie gamtinės aplinkos svarbą, bet ir kuria erdves, kuriose gamta tampa matoma, artimesnė ir suprantamesnė.

Povilo Višinskio bibliotekos pradėtos iniciatyvos įrodo, kad kultūros įstaigos ne tik gali saugoti kultūrinę atmintį, bet ir auginti gyvą santykį su aplinka, prisidėti prie geresnės ateities kūrimo. Šitaip biblioteka tampa dar reikalingesnė – ne tik kaip vieta, kurioje saugomos knygos, bet ir kaip erdvė, kurioje ugdomas atsakingesnis žmogaus santykis su pasauliu.

ŠIAULIAI

Projektą „Meduteka bibliotekoje“ finansuoja Šiaulių miesto savivaldybė.